

A SZATMÁRI BÉRGYILKOSSÁG.

I. A bűntény.

Szatmár-Németi sz. kir. város határában elterülő réten — az úgynevezett Dezső-legelön — a várostól mintegy 4 kilométernyire, Papp Elemer gymnasiumi tanuló, Papp Gyula udvari földbirtokos 17 éves fia, 1899. évi november hó 19-én délelőtt meggyilkolva találtatott.

A hullát Boczán Lászlóné, — Papp Béla, a meggyilkolt testvérbátyánál szolgáló béresné — fedezte fel, midőn 1899. évi november hó 19-én urának, Szent-Márton község határában fekvő tanyájáról Szatmárra indult.

A béresné ugyanis a város irányában elterülő rétet átszelő úton haladva, a tanyától pár száz lépésnyire, a gyepen egy embert látott elterülve, kinek feje véres volt.

Azon hiszemben, hogy az illető ittas és különben is sietős lévén az útja, a nélkül, hogy a fűben mozdulatlanul fekvő emberrel törődött volna, Szatmárra ment, hol dolgát elvégezvén, aznap délelőtt $1\frac{1}{2}$ óra körül férjével együtt — kivel

Szatmárott találkozott, — tanyai lakásukra visszaindultak. Útközben elmesélte férjének észleletét és miután ez a tanyáról a rendes országúton jött be Szatmárra, tehát azon bizonyos férfit nem láthatta, mindketten a réti úton tértek haza és a fent leírt helyen a Boczánné által már látott alakot még mindig a földön fekve találták.

Ekkor rosszat sejtve, azon alakot megvizsgálták, kiben a legnagyobb rémületükre, uruknak, Papp Bélának testvéröccsére: Elemérre ismeretek, kinek feje homlokán át volt löve és a hulla mellett nagy vértócsában nagyobb mennyiségű agyvelő volt látható.

Boczán László és neje e látványtól megborzadva, Papp Bélát értesítendő, annak a közelében fekvő tanyájára akartak menni, alig tettek azonban vagy 60 lépést, midőn a tanyáról egy négyes fogatot láttak velük szembe jönni, melyben gazdájuk fogatára ismertek. Erre a fogatot, melyben Papp Béla ült nejével, bevárták és azt megállítva jelentették, hogy a réten egy ember fekszik, kinek feje véres, azt azonban, hogy kicsoda az illető, nem mondták, nehogy urukat, de különösen ennek nejét nagyon megijesszék.

Papp Béla erre meghagyta kocsisának, hogy hajtson oda és nézze meg, nem-e ismeri az illetőt? A kocsis erre mintegy 5—6 lépésnyire az alakhoz hajtott és a bakról leszállva pár lépést

tett feléje, de alig, hogy azt jobban szemügyre vette, látta, hogy az Papp Elemér.

Papp Béla a kocsiból jól kivehette a hullát és noha a neje is kijelentette, hogy a férfi mellett fekvő kalap Elemér kalapja, csak akkor szállott le a kocsiról, midőn kocsisa jelentette neki, hogy az illető öcsce Elemér, ki meg van gyilkolva.

Papp Béla és neje erre a hullát megtekintették, de alig 2—3 percnyi ott időzés után Papp Gyula (Béla apja) nagybirtokoshoz Udvariba hajtottak, kinek Papp Béla az eset körülményeit elmondotta.

Papp Béla ezután nejét visszahagyva, apjával kocsin ismét a helyszínére ment és annak meghagyásából (1899. november hó 19-én) délelőtt $1\frac{1}{2}$ óra tájban a szatmári rendőrséget a véres esetről lovas küldöncz által levélben értesítette.

Ezen értesítés alapján aznap délután 1 óra körül a rendőrség részéről egy rendőrtiszt megfelelő számú rendőrlegénységgel, a helyszínére kiszállott, egyidejűleg a szatmári szolgabírói hivatal is az ott állomásozó csendőr-örparancsnokság is tudósított, minek folytán a csendőrség részéről — az örparancsnok szolgálatban lévén — Madarasi József örvezető és Gallow Ambrus csendőrből állott járőr lett azonnal nyomozó szolgálatba kivezényelve.

Midőn ezen járőr a helyszínére megérkezett, már ott találta a rendőrség embereit, kik nem rég előttük érkeztek oda, valamint Papp Gyulát és fiát Bélát is.

Mindenekelőtt a helyszini szemle fogatosított a következő eredménnyel:

A hulla Szent-Márton község határában Papp Béla tanyájától 675 lépésnyire hanyatt fekvő helyzetben találtatott, jobb lába a térdben kissé meg volt hajlítva, a bal homlokcsonton lött seb volt látható, a bőr a puskaportól be volt feketítve, bal szemöldöke a fegyver kilövelő lángjától teljesen le volt perzselve, feje nagy vértócsában feküdt, a mely mellett nagyobb mennyiségű agyvelő is volt látható. A hullától mintegy 1 méternyire egy sétatálcza és a meggyilkolt kalapja hevert. A meggyilkoltnál egy darab zsebóra lánczczal, egy aranygyűrű, egy szivarkatárcza és szipka, egy kés és egy kis jegyző-könyvecske találtatott, miből következtetni lehetett, hogy Papp Elemér nem rablási szándékból öletett meg.

Ezután a hulla környezete vizsgáltatott át aggodó gonddal, azonban sem a helyszínén, sem annak közelében bűnjel, vagy oly tárgy, a melyekből magára a bűntény részleteire, vagy a tettesek kilétére következtetni lehetett volna, nem találtatott.

A rendőrség kiküldöttjei, habár a helyszínén

fegyver nem volt felfedezhető, az eset körülményeiből öngyilkosságot állapítottak meg, miről még a helyszinén jegyzőkönyv vétetett fel, melyet a jelen volt járőr is aláírt.*

Ezek után a hullánál talált tárgyak Papp Gyulának átadattak s annak kérelmére a hulla elszállítása is engedélyeztetett, minek folyán az — Papp Béla egyik szekeren — a közeli Oppenheim-tanyára, Papp Bélához szállíttatott

Ezzel aztán a hivatalos eljárás is befejeztetett és a rendőrség, valamint a járőr haza mentek.

Rövid idő múlva megjelent a helyszinén dr. Muhy Zsigmond szatmári körorvos is, ki a hulla alaposan megvizsgálván, megállapította, hogy a bal fültő mögött hátul a fej és nyak között még egy lösebb van, miáltal az öngyilkosság kizártnak és büntény jelenségei látszottak fenforogni.

Az orvos erről jegyzőkönyvet vett fel, és azt a bonczvizsgálat elrendelése végett 1899. évi november hó 19-én a szatmári kir. törvényszéknek beterjesztette.

Teutschländer Hugó örmester, — a szatmári örs parancsnoka — az 1899. november hó 19-én este 6 órakor bevonult járőr jelentéséből értesülvén a történetekről és arról, hogy a rendőrség

* A járőr ezen eljárása, a szolgálati utasítás 7. §. értelmében helytelen volt.

által öngyilkosság állapotot állapított meg, még mielőtt a szatmári körorvos leletéről értesült volna, azon körülményből, hogy a helyszínen lőfegyver egyáltalán nem találtatott, de az adott körülményekből öngyilkosság elkövetésére okszerűen következtetni nem lehetett, az öngyilkosság tényálladékát bebizonyítottanak és így elfogadhatónak nem találta, miért is 1899 november hó 19-én este 7 órakor a nyomozás behatóbb teljesítése céljából a már künt járt járőrt újból kivezényelte és rövid idő múlva maga is a próbacsendőrrel a járőr után indult.

Teutschländer őrmester aznap éjjel Udvariba megérkezvén, az elhunyt apjától értesült a körorvos vizsgálatának eredményéről és tőle, valamint menyétől (Papp Béla nejétől) beszélgetés közben több oly részletet tudott meg, melyek arra engedtek következtetni, hogy Papp Elemér egy élete ellen irányuló rendszeres összeesküvésnek lett áldozata.

Eme feltevést azonban egyelőre csak nagyon is homályos adatok támogatták, melyek még korántsem voltak alkalmasak arra, hogy a nyomozást meghatározott irányba, főleg meghatározott személyek ellen tereljék, de összességükben mégis elegendők voltak a gyanakvó, minden körülményt mérlegelő, körültekintő nyomozó közegben a gyanut felébreszteni. Ezen gyanúokokra a későbbiekben még rátérünk.

A szatmári körorvos jelentése folytán 1899. november hó 20-án délután 1 órakor a helyszí- nére megérkeztek a szatmári kir. törvényszék kiküldöttjei: a vizsgálóbíró két orvossal, ezen- kívül Szatmár sz. kir. városának főkapitánya és a szatmári járás főszolgabirája a bonczvizsgálat eszközlése végett.

Az orvosok tüzetes megvizsgálás után meg- állapították, hogy a halál oka lövési sebrészek által okozott agyroncsolás, mely egy 12 mm. kaliberű forgópisztolyból idegen kéz által tett két lövés által, melynek mindegyike halálhozó volt, idéztetett elő.

Az első lövés hátulról és közvetlen közelből a bal fül mögött, a másik ugyancsak közvetlen közelből a bal szemöldök felett a homlokba lett irányítva, utóbbi már akkor, mikor az áldozat élettelenül a földön elterült.

A test merevsége és a mutatkozó hullafoltok- ból az orvosok arra következtettek, hogy a halál a bonczolás megejtése előtt 48 órával, vagyis november hó 18-án délután 4—6 óra közt kö- vetkezhetett be.

A bonczolás alkalmával a hulla fejében az egyik 12 mm. átmérőjű ólomlövedék feltalálta- tott. Ezen lövedék a homlokcsonton áthatolt és a bőr alatt megakadt. A golyó mint bűnjel le- foglaltatott és a rendőrségnek adatott át a nyo- mozás foganatosítása czéljából. A vizsgálóbíró a

járőr előtt kijelentette volt, hogy a nyomozás keresztülvitelére — az ő vezetése alatt — a szatmári rendőrség van hivatva, mert a büntett városi területen lett elkövetve, ha azonban a nyomok a csendőrség felügyelte területre vezetnek, erről az őrsparancsnokságot értesíteni fogja. Minthogy ilykép a csendőrség jelenléte szükségtelenné vált, a járőrök őrsükre bevonultak.

Bár a szatmári csendőrség ilykép a felelősségtől teljesen ment és szolgálati eljárásra kötelezve nem volt, mégis Teutschländer őrmester, csupán csak szolgálati buzgalomból és mély kötelességérzettől áthatva, saját kezdeményezésére, november hó 22-én a szatmári szolgabirói hivataltól a nyomozás megindíthatására felhívást eszközölt ki magának és annak birtokában a nyomozást önállóan, a birói nyomozástól teljesen függetlenül, meg is kezdte.

II. A nyomozás.

Az őrmester már akkor, midőn november hó 19-én először a helyszinén járt, a meggyilkolt apjától, Papp Gyulától értesült, hogy 1899. június havában N.-Károlyban feladott névtelen levelet kapott, melyben arra figyelmeztették, hogy jól vigyázzon magára és gyermekeire, mert nem-sokára az egész családot kiirtják.

A következő hónapban Horváth János ügyvéd

és udvari földbirtokos — a Papp család bizalmasa — Klein Ignác aláírással Szatmárott feladott levelet kapott, melyben felkérték, hogy figyelmeztesse Papp Gyulát, hogy vigyázzon magára és fiaira — különösen a huszár-tisztre (Papp Béla), mert napjai meg vannak számlálva.

Papp Gyula az első levelet felmutatta Horváth János ügyvédnek és tőle kért tanácsot, de ez a levelet czéltalan fenyegetésnek tartván, azt tanácsolta, hogy mitse tegyen, mert a levél íróját kipuhatolni úgy sem sikerülne.

Midőn azonban Horváth a második fenyegető levelet kézhez kapta, azt nyomban közölte Papp Gyulával és most már arra kérte, hogy jelentse fel a dolgot a szatmári rendőrségnél, a mit ő meg is tett, de a levelek névtelen írója (Klein álnév volt) utáni nyomozás eredménytelen maradt.

Teutschländer őrmester még azt is megtudta Papp Gyulától, hogy 1899. szeptember hó 28-án este ismeretlen tettes Béla fiának «Lili» nevű háttas lovát felnyergelvén és felkantározván, fiának Szent-Márton község határában fekvő tanyájabeli istállójából kilopta és fiához Elemérhez Szatmárra vezette azon izenettel, hogy a lovat Béla bátyja küldi, kérve őt, hogy rögtön lova goljon haza, mert anyja súlyos beteg.

Elemér erre azonnal haza lovagolt, útközben

azonban a szent-mártoni határban — Szatmártól mintegy $2\frac{1}{2}$ kilométernyire — az út mentén levő bokrokból hirtelen egy ismeretlen, napszámosnak látszó, gubás ember ugrott ki és őt a lóról lehúzni akarta. Ekközben azonban Szatmár felől kocsizörgés hallatszott, mire a támadó megugrott. Elemér a nagy ijedtségtől felindulva, este $\frac{1}{2}9$ óra tájban érkezett testvérbátyja tanyájára, kit nejével együtt az udvaron sétálva talált. Ezek csudálkozva kérdezték kijövedele célját, mire aztán elmondta a történeteket. Papp Béla és neje kijelentették, hogy ők senkit sem küldtek be hozzá és bátyja felháborodva a merényleten, vadászfegyverét magához véve, Zsoldics Mihály nevű juhászával azonnal a helyszínére sietett, megtudandó, hogy ki lehetett a támadó?

A támadó utáni keresés azonban eredménytelen maradt.

Elemér az éjjelt bátyjánál töltötte és a vendégszobában hált.

Alighogy azonban pihenőre tértek volna, Papp Béláné iszonyu kiáltásokat hallott a vendégszobában, mire alvó férjét felköltötte és felkérte, menjen be a szobába és tudja meg, mi a baj, férje azonban erre azt mondta, hogy Elemér bizonyára álmában kiabál.

Midőn azonban a sikoltás ismétlődött és most már Elemér hangja is kivehető volt, férje lám-

pát gyújtott és a szobaleánnyal és nejével bement Elemérhez, ki rémülten feküdt ágyában. A szoba egyik ablaka nyitva volt s azon hidegen fujt be a szél.

Elemér elmesélte, hogy hallotta, a mint valaki az ablakot kinyitotta és látta, a mint egy alak a szobába mászott, ezért kiáltott segítségért. Kijelentette, hogy ő a történetek után semmi esetre sem marad a szobában.

Bátyja kinevette őt, felhozván, hogy az ablak valószínűleg nyitva maradt, azt csapkodta a szél, Elemér csak képzelődik. De ekkor neje kívánságára hozzájárult, hogy öccse részére az ő szobájukban vessenek ágyat, bár ezt eleinte ellenezte, mondván, a férfinek nem szabad gyávának lenni.

Elemér ezen incidens után másnap reggel bátyja kocsiján Szatmárra visszament és szállásadóival a történeteket közölte. Erre ezek megtiltották neki haza menni, míg erre szüleitől nem kap írásbeli felhívást, vagy azok kocsival nem jönnek érte.

Papp Gyula fiától, Bélától értesülvén az esetről, ugyanily értelemben határozott és ezt fiával is közölte, szigoruan utasítván őt annak betartása iránt.

Papp Gyula az esetet közölte még rokonaival és barátaival is, kik azonban a teendőkre nézve semmiféle tanácsot nem adtak, Béla fia pedig

váltig hangoztatta, hogy az egész csak egy goromba élcz lehet, melyet egy arczátlan egyén engedhetett meg magának és lebeszélte őt a hivatalos eljárás igénybevételétől, minélfogva az tényleg mellőztetett is.

A névtelen levelek és a fentebb leírt — bár eredménytelen — támadás a nyomozó őrmesterben azon feltevést keltette, hogy Papp Elemér valószínűleg egy már régebben tervezett bűntény áldozata lett, melynek végrehajtása már szeptember 28-án megkíséreltetett és hogy az akkor is csak közbejött akadály által hiusult meg.

De mi lehetett a bűntény indító oka?

Miután a hulla ki nem fosztatott és így rablógyilkosság tényálladéka fenn nem forgott, Teutschländer őrmester a tett elkövetése rugóját boszu művének tartotta és eleinte a nyomozást ily irányban vezette.

A puhatolódzások azonban ezen feltevést megczáfolni látszottak, mert Papp Elemér igen jó magaviseletű és jellemes ifjú volt, ki ezen jó tulajdonságainál fogva úgy hozzátartozói, mint iskola társai és barátai, de a cselédség körében is általános népszerűségnek örvendett, ki viselkedése és cselekedetei által nem szolgáltatott senkinek sem okot gyűlöletre, főkép oly fokban, hogy az illető vele szemben még gyilkosságra is vetemedjék.

Ha tehát a tett nem boszúból lett elkövetve, mi lehetett a gyilkosság indító oka és ki lehetett a gyilkos?

Ezen kérdések mély aggodalommal töltötték el a nyomozást vezető őrmestert, ki azonban erősen feltette magában, hogy nem csügged és szivós kitartással látott hozzá a rejtély felderítéséhez.

Az őrmester a részletes kutatásokat a helyszínen, vagyis Papp Béla tanyáján kezdte meg. Már a november 20-án általa eszközölt hulla vizsgálásánál megállapította azt, hogy Papp Elemér Szatmárról gyalog jött a gyilkosság színhelyéig, még pedig eleinte az országúton, aztán onnan letérve a rövidebb réti úton, mely Papp Béla tanyájához vezetett. Hogy gyalog jött az áldozat, bizonyították sáros czipője és felhajtott nadrágszárain lévő sárfoltok.

Minő célból, önként vagy kinek hívására mehetett Papp Elemér hazulról bátyjához, holott ez szülei engedélye nélkül neki a fentiek szerint szigorúan meg volt tiltva?

Az őrmester, hogy magát a követendő irányra nézve némileg tájékoztassa, mindenekelőtt egyenként kikérdezte Papp Béla összes cselédségét arra nézve, hogy ki mit tud az esetről és ki-ki hol tartózkodott a gyilkosság elkövetésekor, vagyis nov. 18-án a délutáni, illetve az esti órákban? Az összes cselédek igazolták alibijüket,

különös gyanura egyik sem adott okot, a tett elkövetésére nézve pedig a kikérdezettek közül felvilágosítást vagy a legcsekélyebb utbaigazítást senki sem adott.

Teutschländer örmester még november hó 19-én Papp Gyula házánál, annak menyétől, Papp Bélánétól értesült, hogy nevezett és férje a gyilkosság idejében nem voltak tanyájukon, mert november 18-án délután 4—¹/₂5 óra tájban négyes fogaton, melynek kocsisa Puskás János volt, sógorukhoz Papp Jánoshoz Batiz-Vasváriba hajtottak, honnan éjfél: 12 óra tájt tértek vissza tanyájukra, még pedig Papp Béla parancsára nem az országúton, mely akkortájt sáros volt, hanem a réten át.

Alig haladhattak pár száz lépést, midőn egyszerre a két első ló félreugrott és nyugtalankodni kezdett, mire a kocsis körültekintve a holdvilágos éjszakában, a kocsitól mintegy 10—15 lépésnyire egy emberi alakot látott a gyepen fekve, kire a kocsiban ülőket is figyelmeztette, de Papp Béla azon kijelentéssel, hogy az illető részeg, megparancsolta kocsisának, hogy hajtson tovább. A mint az alak mellett elhaladtak, látták, hogy az illető ruházatja után itélve, uri ember lehet s látták, hogy kalapja is nem messze tőle a földön hever, de a holdvilág daczára az illetőt fel nem ismerhették.

A nyomozó örmesterben már ekkor azon

meggyőződés vert gyökeret, hogy a gyilkosságot nem vidéki egyén követhette el, ennek folytán különös gonddal iparkodott a nyomokat a Papp család hozzátartozóiban és nevezetesen annak cselédségénél feltalálni.

Papp Béla cselédei közül különös figyelmet keltett Zsoldics Mihály, ki nála mint juhász volt alkalmazva. Ezen egyén mint közártalmu, a csendőrség részéről két ízben elkövetett gyilkosság gyanuja és orvvadászat miatt is már régóta megfigyelés alatt állott és általában a közbiztonságra nézve veszélyesnek tartatott.

Ezen egyénről úgy multjánál, mint különösen jelleménél fogva bármily bűntény elkövetését fel lehetett tételezni, ezért kikérdezése különös gonddal foganatosított, de miután a bűntény elkövetésekor hollétét ép ura Papp Béla által igazolta és irányában positiv gyanuokok fel nem merültek, őrizet alá vétele nem volt foganatosítható; de azért ennek daczára családjával együtt a legéberebb figyelemmel kísértetett, úgy ő mint családja több ízben kikérdeztetett, mindamellet ellene az esettel összefüggő gyanuokok nem voltak megállapíthatók. A nála egy alkalommal feltűnés nélkül foganatosított házmotózás alkalmával ágyában elrejtve egy 12 mm. kaliberű forgópisztoly találtatott, mely azonban már régóta hasznavehetetlen volt.

Az őrmester látva azt, hogy ezen irányban

legalább egyelőre nyomon nem haladhat, a puhatolást szélesebb körre kívánta kiterjeszteni, mire nézve őt egy különös rejtélyes lelet is ösztökélte.

Ugyanis Papp Eleméernél a többiek közt egy zsebkönyvecske (Notez) is találtatott, mely annak idején apjának lett kiszolgáltatva. Az őrmester ezen notezt átvizsgálta és azt tapasztalta, hogy az az elhunyt által csinos kézírással, nagy gond-
dal és tisztán volt vezetve, a zsebkönyv közepe táján azonban — hol a lapok még iratlanok voltak — feltűnő nagy betűkkel és kuszáltan ezen bejegyzés volt olvasható:

«Papp Zoltán Petőfi-utca 42.»

Az őrmestert ezen bejegyzés különösen érdekelte és önkéntelenül kérdezte önmagától, miért és mikor írhatta az elhunyt ezen bejegyzést, holott Papp Zoltánnak — ki neki unokabátyja volt — lakását jól ismerte, és nem lehet-e az okozati összefüggésben magával a bűntény nyel is?

Papp Elemér akkor, midőn a czímet reszkető kézzel írta, nagyon meglehetett ijedve, vagy nagyon izgatott lehetett, mit azon körülmény is tanusított, hogy már az első betűnél letört az írónak hegye és azontúl kettősen látszottak a vonások.

Hogy juthatott tehát ily kedélyállapotba és mi izgathatta fel őt annyira?

Az őrmester Papp Zoltánt, kit különben sze-

mélyesen ismert, elég érdekesnek találta, hogy vele bővebben foglalkozzék.

Papp Gyulától értesült, hogy unokaöccse Zoltán már évek óta zilált anyagi viszonyok közt él. Az előző években hónapokon át tartózkodott nála, segédkezve a gazdaságban, de mert kevésbé volt használható, a szatmári folyammérnökségnél szerzett neki állást. Ott is azonban csak egy évig tartott ki, azóta pedig ugyancsak Szatmárott az első magyar általános biztosító-társaságnál ügynökösködött.

1899. május havában újból felkereste őt Zoltán, kérve zilált viszonyait rendezni, de ő ezt megtagadta. Később azonban megsajnálta őt és családjára való tekintettel ismét magához vette, családja azonban továbbra is Szatmárott maradt. Daczára azonban a sok figyelmeztetésnek, Zoltán nem változtatta meg könnyelmű természetét, mert a munkát nem szerette, annál inkább a tivornyázást és ott a hol csak lehetett megkárosította őt. E miatt sajnálatára, kénytelen volt őt újból elbocsájtani.

Zoltán tőle eltávozván, Béla fiánál huzta meg magát, ki úgy az ő, mint családjának ellátásáról gondoskodott, sőt még fogatot is tartott neki.

Teutschländer örmester ezek után Papp Béla cselédségének részletes kikérdezéséhez fogott, hogy ezeknek vallomásából találja meg a nyomozás helyes irányát és fonalát, miután azon

meggyőződés vert benne gyökeret, hogy a gyilkos csakis a Papp család viszonyaival ismerős egyén lehetett, tehát a tettes okszerűen leginkább a család alkalmazottjai közt volt keresendő.

A cselédség közül: Barabán László, — Papp Béla gazdája, — 1899. november 25-én előadta, hogy Papp Béla, Elemér és Zoltán igen jó viszonyban éltek egymással, szerették egymást, perpatvart köztük sohasem észlelt.

Papp Zoltánt csak 1899. június hó óta ismeri, mert ekkor kezdett Papp Béla tanyájára járni, eleinte gyéribben, később azonban mind sűrűbben, végre mindennapos lett a tanyán, segédkezett a gazdaságban és igen gyakran járt be urával kocsin Szatmárra és másfelé is. Papp Zoltán kocsisát és lovait, úgyszintén Papp Zoltánnak Szatmárott élő családját is Papp Béla tartotta ki részint készpénzzel, részint mezei terményekkel.

1899. november hó 17-én Papp Zoltán a tanyán tartózkodott, 18-án reggel Papp Bélával együtt annak kocsiján Szatmárra hajtottak. Papp Zoltán csak 19-én délután $1/25$ órakor jött újból a tanyára, tehát a gyilkosság idejében nem volt ott.

Puskás János, — Papp Béla parádés kocsisa, — előadta, hogy 1899. évi november hó 18-án reggel Papp Bélát és Papp Zoltánt Szatmárra

vitte kocsin és ura parancsára anyósa: Nagy László alispánné udvarába hajtott. Papp Béla és Zoltán együttesen a városba mentek, honnan ura úgy egy óra múlva egyedül jött vissza, bement anyósához, de onnét csakhamar a tanyára visszahajtatott, hová délelőtt 10 óra tájt érkeztek meg. Délután $1/25$ órakor Papp Bélát és nejét Batiz-Vasvárba vitte Papp Jánoshoz, honnan éjfél körül érkeztek vissza a tanyára.

Térti útjukban a réten fekvő ember feltalálásának körülményeit ép úgy adta elő, mint azt Papp Béláné az őrmesternek már előzőleg elmondta volt.

Végső Mihály — Papp Béla kondása — előadta, hogy ura 1899. november 18-án délután 3 óra tájt sokat beszélt Zsoldics Mihálylyal, de hogy mit beszélt vele, nem tudja.

Az őrmester ezen nyomozás alkalmával megállapította, hogy a gyilkosság színhelyén talált sétabot Papp Zoltánnak képezte tulajdonát, mit különben ez nem is tagadott, állítván, hogy azon botot Papp Elemér egy szivarka tárcza ellenében tőle elcserélte, illetve elkérte.

Miután ilykép a nyomozó őrmester a gyilkosság előtti időben közvetlenül történetekre nézve eléggé tájékozta magát, a puhatolódzást azon körülmény tisztázására irányította, hogy 1899. szeptember 28-án ki vihette be az elhunythoz a Lili nevű lovat és ki lehetett azon gubás ember,

ki őt a lóról lehuzni akarta, miután ezen esemény a későbbi gyilkossággal okozati összefüggésben látszott lenni és az akkori támadó a gyilkos személyével azonos lehetett.

Most már határozott formában felvettették azon kérdés is, kinek állott érdekében Papp Elemér megölése, mert azon feltevés, hogy nevezett boszunak esett volna áldozatul, a beszerzett adatok alapján valószínűtlennek látszott.

A puhatolások 1899. november 26-án vették kezdetüket Papp Béla tanyáján, melynek istállójából ugyanis a ló kivezettetett.

Miután minden jel arra vallott, hogy a lovat csakis a helyi viszonyokkal teljesen ismerős egyén vezethette ki a tanyáról, a nélkül, hogy annak kivezetését bárki is észrevette volna és kinek Papp Elemér lakását is ismernie kellett, ugyanazért a Papp Elemér személye elleni támadás elkövetésével, illetve annak bűnrészességével csakis Papp Béla tanyáján lakó egyének voltak okszerűen gyanúsíthatók, kik között volt most már a gyilkos is keresendő.

Az őrmester erre nézve megállapította, hogy Papp Béla összes cselédsége, Janki Mihály gulyás és Zsoldics Mihály juhász kivételével a kérdéses napon (1899. szeptember 28-án) uruk parancsára este 7-től fél 9 óráig a magtárban dolgoztak.

Megállapították továbbá, hogy az elvitt ló a

80 lépés hosszú istálló épület legszélsőbb részében egyedül volt elhelyezve, a kantár ezen istálló ellenkező végében lévő istállóban (hol a parádés lovak állottak), a nyereg pedig az ezen épülettől mintegy 20 lépésnyire fekvő zárt nyerges kamrában tartatott, melynek kulcsa Papp Bélánál szokott lenni.

Darabán László gazda erre nézve ugyan kijelentette, hogy a kérdéses nap este felé zsákokért a kamrában járt, de határozottan nem tudja, vajjon azt bezárta- és a kulcsot a többi kulcsokkal együtt gazdájának átadta-, vagy pedig a kamrát a sietségben nyitva felejtette-e?

Megállapított továbbá, hogy Papp Elemér lakását csakis Puskás János parádés kocsis ismerte, a ló és a lószerszámok elhelyezéséről pedig Darabán László gazda és Tóth József ostoros tudott, de ezek tisztességes, jóra való egyének voltak és már azért sem voltak gyanúsíthatók, mert Papp Elemérnek a tanyára való megérkezéig együttesen a magtárban dolgoztak.

Janki Mihály gulyás a kérdéses napon alibijét nem igazolhatta, mert bár azt állította, hogy a kérdéses napon korán hazament Szent-Márton községbe, a hol éjfél után 2 óráig tartózkodott, ezen állítását neje megczáfolta. Ennek folytán, mert nem volt kizárva, hogy a tett elkövetésében részes, ellentmondó vallomása alapján november 30-án letartóztatott és tényvázlat mellett

a szatmári kir. törvényszéknek átadatott. A lefolytatott nyomozás során azonban ellene a felsoroltakon kívül más gyanuok nem volt beszerezhető.

Végső Mihály kondás, ki Papp Béla tanyájától mintegy 100 lépésnyire fekvő sertésszálláson tartózkodott, azt adta elő, hogy Papp Béla a lóelővezetése idejében (1899. szeptember hó 28-án) este $\frac{3}{4}$ 9 órakor a sertésszálláson egy két csövű vadászfegyverrel felfegyverkezve megjelent és tőle kérdezte, hogy hol van Zsoldics Mihály juhász, mire ő azt felelte, hogy a juhoknál, melyek tőle alig 20 lépésnyire legeltek. Papp Béla erre megparancsolta neki, hogy rögtön menjen a kijáró útra, de hogy mi célból, azt nem mondta, mire ő a parancsnak engedelmeskedett és útközben hallotta, hogy ura Zsoldics nevét kiabálta. Jött-e azonban Zsoldics a hívásra, vagy nem, azt ő nem látta. A kijáró úton jó ideig állott, minthogy azonban nem jött senki sem, és mert kirendelése célját sem tudta, visszament a tanyára, melynek udvarán Papp Bélánét, Papp Elemért és Darabán Lászlót látta, kiktől értesült, hogy mi történt Papp Elemérrel. Nemsokára rá Papp Béla Zsoldicscsal a mező felől a tanyára megérkezett. Utóbbin — mint rendesen este — guba volt.

Teutschländer őrmesterben már ekkor gyanu támadt, hogy a meggyilkoltat saját rokonsága

tette, vagy tétette el láb alól, mert a tett boszu műve nem lehetett, legalább az ez irányban bevezetett nyomozás ezen feltevésre a legcsekélyebb gyanuokokat sem szolgáltatott, ennekfolytán a tett elkövetésének rugóit magánérdekben kellett keresni, ez pedig csak az elhunyt legközelebbi családtagjait érdekelhette.

Az összes családtagok közül leginkább az elhunyt bátyja, Papp Béla, és unokatestvére, Papp Zoltán adtak okot gyanura magaviseletük által, bár ezen gyanuokok még nagyon homályosak voltak és ekkor maga a nyomozó sem hitte, hogy feltevése helyes alapra van fektetve, mindamelllett a helyzetszülte kényszerüségből megindította a nyomozást ez irányban is. A nyomozó örmesternek igen nehéz helyzete volt, mert a Papp-család egyike volt a legtekintélyesebbnek a megyében, kikkel számos más előkelő család rokonságban állott, jogosult volt tehát az örmesternek legmeszebbmenő elővigyázata, nehogy elhamarkodott fellépés által egy eddig köztiszteletben álló család megbélyegeztessék.

Teutschländer örmester mindenekelőtt Papp Béla anyagi viszonyainak kipuhatólásához fogott.

A szent-mártoni község előljáróságánál megtudta, hogy Papp Béla el van adósodva, birtoka meg van terhelve, de hogy hová és mennyivel tartozik, nem tudta, vagy nem akarta senki sem megmondani.

Itt értesült arról, hogy Papp Bélának bizalmi közvetítője Lázár Móricz szentmártoni árendás, kinek sokféle szivességet tett. Utóbbi Papp Béla viszonyai felől kikérdeztetvén, semmiféle felvilágosítást sem adott, bár viselkedéséből látható volt, hogy titkol valamit.*

Az őrmester e közben nem hagyta figyelmen kívül Papp Béla cselédségét sem és újabb behatóbb kikérdezések által igyekezett a bűntény homályos részleteit felderíteni.

Végső Mihály kondástól értesült, hogy Zsoldics Mihály igen veszedelmes ember, e mellett ravasz, összeférhetlen és vérengző természetű, ki Czeisberger Péter igás kocsis, Boczán László bérest és Kukuját György kerülőt is már több ízben megöléssel fenyegette. E miatt 1899. év tavaszán az összes cselédek Papp Bélát arra kérték fel, hogy bocsássa el szolgálatából Zsoldicsot, inkább minden cseléd elenged béréből 10 koronát, de Papp Béla ezt megtenni nem volt hajlandó.

Előadta még, hogy a gyilkosság napján: 1899.

* Mint később kiderült ezen egyénnek tényleg tudomása volt arról, hogy Papp Elemért ki ölette meg, a mennyiben Papp Béla letartóztatása után önként jelentkezett a vizsgálóbírónál, hol előadta, hogy nevezett a nyár folyamán többször akarta őt rábírní arra, hogy gyilkolja meg öcscsét és ezért 20,000 koronát ígért neki, ő azonban erre nem vállalkozott, sőt Papp Bélát sötét tervéről mindenáron lebeszélni iparkodott.

november 18-án d. u. $1\frac{1}{2}$ óra tájban a rét felől egy kétlovas kocsi érkezett a sertés-akolhoz, hol ő foglalatoskodott és annak ismeretlen tulajdonosa őt Zsoldics juhász holléte felől kérdezte, kinek számára egy elhullott lovat hozott. Erre Zsoldicsot a tanyáról kihivta, ki felesége és két fia társaságában ki is jött, a dögöt megvette, mire aztán családjával együtt visszatért a tanyára. Este 8 óra tájban felkereste őt Zsoldics a sertéseknél, kérve őt, segítene neki lakásán kukoriczát fosztani, mire Zsoldics lakására el is ment, hol ennek családján kívül még Darabán László gazdát is találta, kiknek társaságában este 9 óráig tengerit fejtegetett. Este 9 órakor ő és Darabán lakásukra tértek és lepihentek.

Végső Mihály Zsoldicsnak a gyilkosság napján honn tartózkodását feltünőnek tartotta, mert a juhok akkor nem a tanya körül, hanem attól mintegy 13 kilométernyire a szatmári határban legeltek és akkor a juhok felügyeletével fiát, Lászlót, bizta meg.

Azon gyanunak is adott kifejezést, hogy akkor, midőn gazdája a háttas ló elvezetése és Papp Elemér megtámadtatása alkalmával a sertésszálláson megjelent és őt a kijáró útra küldve Zsoldicsot kereste, nevezett aligha lehetett a juhoknál, mert ha ott lett volna, a kiáltást (a juhok alig lévén 20 lépésnyire a sertésszállástól) hallania és arra felelnie kellett volna.

Végső Mihály eme fontos vallomása az őrmester meggyőződését és abbeli feltevését, hogy Papp Elemér megtámadója és gyilkosa alighanem Zsoldics személyében keresendő, megerősítette, de ekkor felmerült azon kérdés: hogy mi indíthatta Zsoldicsot, kinek Papp Elemér sohasem vétett, ily bűntény elkövetésére, midőn a hulla ki nem raboltatott?

Most már, hogy a követendő irányra nézve némi támpontok álltak rendelkezésre, Teutschländer őrmester lázas tevékenységgel látott hozzá, hogy a rejtélyt minél jobban és minél több oldalról megvilágítsa.

Újból kihallgatta tehát Papp Béla összes cselédségét, kik közül Czeisberger Péter Zsoldicsot veszedelmes embernek jelezte, ki őt, de a többi cselédséget is többször megöléssel fenyegette.

Darabán László előadta, hogy Zsoldics őt szeptember 18-án este 6 óra tájban hitta lakására kukoriczát fosztani, hol este 9 óráig tartózkodott, s aztán Végsővel együtt lakásukra tértek.

Az eddigi nyomozás adataiból megállapított, hogy a gyilkosság délután 4 és 6 óra közt hajtatott végre. Darabánt Zsoldics este $\frac{3}{4}$ 6—6 óra körül kereste fel, a dögöt hozott ismeretlen egyén pedig este 5 óra körül indulhatott a szalmakazalok mellől Szatmárra, még pedig a

régi úton, tehát azon irányban, melyben Papp Elemérnek jönnie kellett.

A lódögöt szállított ismeretlen egyén kikérdezése tehát felette fontosnak mutatkozott, már azért is, hogy megállapíttassék, tényleg találkozott-e a fuvaros Papp Elemérel és ha igen egyedül vagy kinek társaságában látta őt, mert minden jel oda mutatott, hogy a félénk természetű és úgy szülei mint szállásadója által óvatossá tett ifjú nem egyedül és csak sürgős okból mehetett ki a városból bátyja tanyájára.

Zsoldics Mihály az alibire nézve azt adta elő, hogy nov. 18-án este 5—6-ig családja körében tartózkodott, mit családja tényleg igazolt is.

Előadta, hogy a döglött lovat egy ismeretlen egyéntől vásárolta, kivel nov. 16-án a szatmári baromvásártéren véletlenül találkozott. Ezen egyént ő csak egyszer látta és sem nevét, sem lakhelyét nem ismeri.*

Ezután a lódögöt szállított ismeretlen egyén után széles körű nyomozás indíttatott, de az eredményhez nem vezetett.

Teutschländer örmester nyomozás közben november 24-én Kukuját Györgytől, — Papp Béla kerülőjétől értesült, — hogy Zsoldics Mihály 15 éves László fia előző napon előtte akkép nyilatkozott, miszerint Tóth József ostoros

* Mint később kiderült ezen állítása is valótlan volt.

neki azt mondotta volna, hogy ő tudja, ki vitte be szept. 18-án a Lili nevű lovat Szatmárra.

Zsoldics László eleinte tagadta ugyan a neki tulajdonított nyilatkozatot, de később megerősítette azt nemcsak, hanem azt a tagadásban lévő Tóth József ostorossal történt szembesítés alkalmával is fentartotta.

Tóth József ezután arra való tekintettel, hogy a háttas lovat ő gondozta, hogy a lószerszámok elhelyezését kivülről csak Papp Béla és Darabán László ismerték, végül tekintettel gyanus kijelentésére is, miután bűnrészessége nem volt kizártnak tekinthető, 1899. november hó 30-án letartóztatott és tényvázlat mellett a szatmári kir. törvényszéknek átadatott.

November 27-én Teutschländer őrmester elhatározta, hogy Papp Béla házában a bűnjel után házmotozást tart, melyet tényleg foganasított is. A házmotozás foganasításának alapjául szolgáltak: Papp Béla kétes viselkedése, a tett elkövetésével leginkább gyanúsítható Zsoldics Mihálylyal való bizalmas viszonya és számos apróbb gyanúköri körülmény, melyek összességükben elegendők voltak arra, hogy a gyanút Papp Béla iránt felkeltsék és indokoltá tegyék.

A házmotozás alkalmával Papp Béla birtokában 4 drb. forgópisztoly és egy kétesövű hátultöltő vadászfegyver találtatott. A forgópisztolyok közt volt egy 11 mm. lovassági tiszti forgópisz-

toly is két darab élestölténnyel, melynek csövén 3 lencsenagyságu vérnyomhoz hasonló folt volt látható. Ezért a forgópisztoly elkoboztatott és szakértőileg megvizsgáltatott, midőn is kitünt, hogy ezen foltok tényleg vérnyomok. Ennek folytán a pisztoly nov. 27-én a szatmári kir. törvényszékhez jelentés kíséretében beszolgáltatott.

Miután a nyomozás Papp Béla tanyáján a gyilkosság ténykörülményeire nézve nem szolgáltatott eléggé világos adatokat, Teutschländer őrmester elhatározta, hogy a nyomozást Szatmárott folytatja oly irányban, hogy a meggyilkolt kivel érintkezett legutoljára, mikor, honnan, és mily célból indult el lakásáról bátyja tanyájára. Ez alkalommal behatóan kívánt foglalkozni Papp Zoltán személyével is, kit azóta, hogy életkörülményeit megismerte, gyanuba vett, mely gyanuját a meggyilkolt jegyzőkönyvecskéjébe tett bejegyzés még jobban megerősítette.

Markos Imre főgymnáziumi tanár és neje előadták, hogy a gyilkosság napján lakásukon megjelent Papp Zoltán, ki a kisvártatva hazatérő unokaöcscsét a kapu alá hitta és ott vele félóráig beszélgetett, de hogy mit, nem tudják. Ebéd közben Elemér arra kérte őket, engedjék el nagybátyjához, ki őt délután $1\frac{1}{2}$ órára uzsonnára meghívta. Markos tanár ezen kérést feltűnőnek találta és meg is kérdezte Eleméertől,

hogy miért nem szólt erről neki Papp Zoltán midőn vele beszélt? Elemér azt felelte, hogy valószínűleg azért nem szólt nagybátyja, mert nagyon szégyenlős. Markos erre a távozásra az engedélyt megadta oly kikötéssel, hogy Elemér d. u. 4— $\frac{1}{2}$ 5 órakor hazatérni tartozik. Papp Elemér d. u. 2 órakor távozott el lakásáról és azóta többé nem látták.

Előadták még, hogy 1899. szeptember havában — egy vasárnapi napon — Papp Béla beküldte kocsiját Elemérért, ki másnap betegen jött haza.

Betegsége oka felől kérdeztetvén, felhozta, hogy bátyja tanyáján szilvával kínálták meg és bár ő enni nem akart, testvérbátyja és unokabátyja folyton kínálgatták, úgy hogy kénytelen volt a szilvából enni, mitől rosszul lett.

Ezekután Papp Zoltán kikérdezésére került a sor, ki előadta, hogy a gyilkosság napján azért kereste fel unokaöcscsét, hogy megtudja tőle, nem-e megy haza Udvariba szüleihez, mert apjának szemüveget akar küldeni. Elemér tagadó válaszára pár percnyi időzés után távozott. Délután $\frac{1}{2}$ 3 órakor felkereste őt öcscse, velük uzsonnázott és 4—5 óra tájt azon kijelentéssel, hogy színházba megy, eltávozott. A színházi jegyre tőle 40 fillért kért, mit ő adott is, s azal együtt mentek a színház irányában. Utközben elváltak, ő aztán felkereste először Freund

terménykereskedőt, aztán Kauffmann Dávid kereskedőt, majd a vasuti állomásra indult azon célból, ha egy ismerős udvari lakosra talál, annak a Papp Gyula számára vásárolt szemüveget kézbesítés végett átadja. Útközben találkozott Kubinyi Lajos katasteri mérnökkel is, kitől kérdezte, hány óra van, mert az övé megállott. Ekkor a mérnök órája $\frac{1}{2}5$ -öt mutatott. A vasuti állomáson d. u. 5 órakor Zoltán Pál vasuti hivatalnokkal, majd özv. Indre Máriával, ennek László nevű fiával és Déry István joghallgatókkal beszélgetett. Este $\frac{1}{2}7$ órakor visszament a városba, $\frac{3}{4}7$ órakor betért Rác Péter szíjgyártóhoz, $\frac{1}{2}8$ óra tájt Horváth János földbirtokost kereste fel, de minthogy nem volt honn, haza ment.

A helyszinén talált sétabottra nézve előadta, hogy az tényleg az ő tulajdona volt, melyet Elemér már régen kért tőle. Midőn nevezett szeptember 18-án nála volt, ismét kérte tőle a botot, melyet aztán egy szivarkatárcza ellenében elcserélt vele.

Neje épúgy adta elő a dolgot azon különbséggel, hogy Elemér eltávozásakor egy 10 koronást mutatott fel, mondván: «Látja, Zoltán bácsi, nekem van pénzem, ha kell, adok belőle magának is». Valótlanság tehát, hogy Papp Zoltán Elemérnek színházi jegyre 40 fillért kölcsön adott volna.

Papp Zoltánnak a gyilkosság idejében alibi-jére nézve kikérdezett tanuk közül Kubinyi mérnök azt állította, hogy Papp Zoltán vele nem 18-án, hanem 17-én d. u. 4—5 órakor beszélt.

Kaufmann kereskedő igazolta, hogy Papp Zoltán nem 18-án, hanem 11-én járt nála egy váltó kifizetése végett.

Indrené, ennek fia, és Déry István igazolták, hogy Papp Zoltánnal november 18-án este $1/27$ óra tájt találkoztak a régi vasuti állomás épülete előtt. Ekkor az új állomás felőli irányból jött. Indre Lászlónak feltűnt Papp Zoltán cél nélküli járása-kelése, miközben számos embert megszólított, úgy hogy hazamenőben anyja és barátja előtt azt a megjegyzést tette, hogy Papp Zoltán épúgy viselkedett, mintha alibit keresne.

Papp Zoltán által hivatkozott Freund és Zoltán Pál az 5 óra előtti időre, Rácz és Horváth cselédje a 7 óra utáni időre Papp Zoltán alibi-jét tényleg igazolták.

Zoltán Pál vasuti hivatalnok egy későbbi kikérdezésénél vallomását oda módosította, hogy ő a gyilkosság napján nem d. u. 5, hanem 6 órakor beszélt Papp Zoltánnal és csak azért mondott előző kikérdezése alkalmával valótlan-ságot, mert erre Papp Zoltán nagyon megkérte.

Teutschländer őrmester már ekkor elhatározta

volt Papp Zoltán letartóztatását, melyet aztán egy véletlen körülmény sürgősen szükségessé tett.

Ugyanis midőn Oláh Mihály szatmári borbélyhoz borotválás és hajnyírás céljából betért, várakozás közben egy kártyát látott Papp Zoltán jelzéssel. Kérdésére a borbély Sipos Antal nevű 14 éves inasa a borbélyok szokott bőbeszédűségével előadta, hogy a nyár folyamán bizonyos Helmeczi Endre segéd volt üzletükben alkalmazva, kit Papp Zoltán nagyon kedvelhetett, mert csak vele borotváltatta magát, ezenkívül kocsikáztatta és vendéglőbe is vitte mulatni. Midőn egy ily alkalommal ittasan jött be reggel az üzletbe, főnöke megpirongatta és ekkor Helmeczi azon kijelentést tette, hogy nem nagyon reflektál alkalmaztatására, mert ha úgy akarja rögtön nyit önálló üzletet, mely célra Papp Zoltántól bármikor kaphat 500 forintot.

Egy másik alkalommal Helmeczi előtte (t. i. az inas előtt) ittás állapotban oda nyilatkozott, hogy bármikor kaphatna Papp Zoltántól 500 forintot, melyet az nem is perelhetne.

Teutschländer őrmester ezen vallomás alapján Helmeczit sürgősen felkereste és Papp Zoltánnal folytatott viszonyára kikérdezte, ki hosszas habozás után végre beismerte, hogy Papp Zoltán már akkor, midőn vele megismerkedett, felkérte őt, hogy tegyen el láb alól egy fiatal embert és

munkájáért először 300, majd 400 és 500 forintokat ígért.

1899. október 1-én ismételte felhívását és felkérte, menjen a Vizi-utcza 19. sz. alatti házba, hol Markos tanárnál lakik Papp Elemér VII. osztályu gymnázista, kinek adja át azt az üzenetet, hogy egy kövér nagyságos úr várja őt a vashidnál. Ezután menjen vele a hídra és beszélgetés közben hirtelen ragadja meg és lökje a Szamos folyóba és azt is hozzátette, ha nem bírna vele, majd ő is segíteni fogja, mert ott lesz a hídnál elrejtőzve.

Helmeczi azonban daczára a sok rábeszélésnek, állhatatosan visszautasította Papp Zoltán ajánlatát, mire ez azon kijelentéssel, hogy kap rá majd falusi embert, felhagyott azzal, hogy Helmeczit büntársnak megnyerje.

Ezen vallomás alapján Papp Zoltán letartóztatott, ki azonban az ellene felhozott vádakot konokul tagadta.

Később megtört és csak arra kérte az örmestert, adja őt át a bíróságnak. Az örmester faggató kérdésére annyit mégis mondott, hogy ott, hol az örmester a forgópisztolyt találta, (tehát Papp Bélánál) ott keresse a tetteit is.

Nyomozás közben sikerült azon egyént is feltalálni, ki a gyilkosság napján a lóhullát Zsoldics lakására szállította.

Biró Károly szatmári lakos előadta, hogy rég-

óta ismeri már Zsoldicsot, kinek többször adott el döglött lovakat.

1899. évi november 17-én megdöglött egy lova, mire Károly nevű fiát kiküldte Zsoldics-hoz, megtudandó, megveszi-e ez a dögöt?

Fia Zsoldicsot nem találta honn, ennek neje odanyilatkozott, hogy a dögöt, ha azt kiszállítják, megveszik; másnap délután $\frac{3}{4}$ óra tájban fiával elindult hazulról, hogy a lovat Zsoldics lakására szállítsa. Miután nagy volt a sár, nem az országuton, hanem a réti úton hajtott a tanya felé, melynek közelében a szalmakazlaknál a kondással találkozott, ki kérésére Zsoldicsot a tanyájáról kihivatta. Zsoldics neje és két fia társaságában meg is jelent, tőle a dögöt 5 forintért megvette, mire azt lerakván, haza indult.

Térti útjában nem messze a tanyától egy ismeretlen diák forma ember közeledett feléjük, kinek kezében sétabot volt. Ezen egyén kérdezte tőle, hogy a kocsi nem-e Papp Béláé? Tagadó válaszára helyében állva maradt, ő pedig tovább hajtott. Ekkor 5 óra volt, mit onnan tud, mert megnézte óráját.

A fiatal ember egyedül volt, legalább társaságában senkit sem látott. Fia Károly ugyanígy adta elő az esetet.

A kipuhatolt ténykörülmények után itélve Teutschländer örmester azon következtetésre jutott, hogy Papp Elemér lakásáról nem egyedül

ment ki bátyja tanyájára és hogy kísérője valószínűleg Papp Zoltán lehetett, ki őt valamely ürügy alatt hazulról elcsalta.

Bizonyította ezen feltevést azon körülmény is, hogy Papp Zoltán unokaöccsét magához hívta, vele együtt ment el hazulról, botja a meggyilkoltnál találtatott és neve a meggyilkolt jegyzőkönyvecskéjébe be volt jegyezve.

Hogy Biró Károly fuvaros egyedül találta Papp Elemért, annak csak az lehetett a magyarázata, hogy Papp Zoltán a kocsizörgés hallatára, nehogy fölismertessék vagy elrejtőzött, vagy áldozatát annakelőtte magára hagyva a városba visszatért, hogy ott magának alibit szerezzen.

Papp Elemér egy darab ideig várhatott unoka-bátyjára, de mert az nem jött, testvérbátyja tanyájára igyekezhetett, mert az közelebb volt, mint a város és útközben a lesben álló Zsoldics Mihály által orozva lelövetett.

Hogy Zsoldics volt a tettes, azt Teutschländer örmester a következőkből következtette:

A tanya a tett színhelyéig 675 lépésnyire feküdt, a tett színhelyétől a kettős kutig — hol t. i. Biró fuvaros Papp Elemért várakozva találta — a távolság 482 lépést, innét az ország-útig 635 lépést, a szalmakazlak — honnét Biró Károly elindult — és a kettős kut közti távolság pedig 950 lépést tett ki.

Biró Károly d. u. 5 órakor találkozott Elemér-

rel a kettős kutnál, mely 482 lépésnyire feküdt a gyilkosság színhelyétől. Ezen távolságot a meggyilkolt legfeljebb 8—10 percz alatt tehetette meg és így a gyilkosságnak 5— $\frac{1}{4}$ 6 óra közt kellett történnie, mert ha az akkor végre nem hajtatik, a meggyilkolt a 675 lépésnyire fekvő tanyára, hová igyekezett, eljuthatott volna.

Az 5 és 6 óra közti időben Zsoldics alibijét nem igazolhatta, de feltűnő volt a sietség is, melyet a lódög vásárlásánál tanusított, a mi megint csak arra vallott, hogy igyekezett a neki már eleve kijelölt helyszínére jutni, hol a tettet végrehajtván, azonnal a tanyára visszatért és ott Darabán Lászlót kereste fel, valószínűleg, hogy alibijét szükség esetén vele igazoltassa.

Papp Zoltán 1899. deczember hó 2-án délután 2 órakor adatott át a szatmári kir. törvényszéknek, hol is a vizsgáló bíró előtt bűnrészességét beismerte és mint tettest Zsoldics Mihályt, értelmi bünszerzőkép pedig Papp Bélát nevezte meg, minélfogva azok elfogására nézve a bíróság az örsparancsnokságnak felhívást adott. Ez alapon mindkettő 1899. deczember hó 3-án a csendőrség által elfogatott és a bíróságnak átadatott. Papp Béla és Zsoldics Mihály az ellenük beszerzett súlyos gyanuokok daczára tagadták a tettet, miért is Teutschländer őrmester, hogy minél több bizonyíték álljon rendelkezésre, folytatta a nyomozást.

Kiderítette, hogy Darabán László a gyilkosság napján délután 5—6 óra közt két lövést hallott, de azon hiszemben, hogy kézfogó van a lankán, a lövésekkel mitsem törődött.

Alig hogy azonban a lakására ért, oda jött Zsoldics Mihály, ki feltűnő izgatott állapotban volt, felgyürközött ingujakkal, úgy, hogy magaviselete miatt hozzá kérdést is intézett. Zsoldics erre azt felelte, hogy az istállóból egy kis lóherét akart lopni, de Czeisberger Péter észrevette őt és elfogta.

A gyilkosság idejében látott egy embert a tett színhelyétől a tanya felé futni, ki Zsoldics lehetett, de őt a sötétségben fel nem ismerte.

Czeisberger Péter Zsoldicsnak a lóhere lopásra vonatkozó előadását hazugságnak jelentette ki, mert ő azon időben Zsoldicsot egyáltalán nem látta.

Ezen ténykörülmények a bíróságnak bejelentvén, azok szintén lényegesen hozzájárultak ahhoz, hogy Zsoldics Mihály végre megtörjön és beismerő vallomást tegyen.

Zsoldics beismerte, hogy a gyilkosságot állítólag nem a Papp Bélától elkobzott és a bíróságnak átadott forgópisztolylyal hajtotta végre, hanem a melyet Kelner Kálmán szatmári vaskereskedőtől vásárolt s melyet a helyszínen eldobott. A forgópisztoly azonban a legbehatóbb kutatás daczára sem találtatott fel.

Beismerte, hogy 1899. szeptember 28-án ő támadta meg Papp Elemért, hogy megölje, de akkori terve — a közeli kocsizörgés miatt — dugába dőlt.

Midőn pedig a terv meghiusultát Papp Bélának, ki öcscse megmenekülése után a támadót keresendő felfegyverkezetten hozzá jött, elmondta volt, ura őt arra akarta birni, hogy még azon éjjel öcscsének, kit a vendégszobában fog lefektetni, vágja el a torkát, ő azonban erre nem vállalkozott.

A ténykörülmények azonban arra mutattak, hogy Zsoldics a Papp Béla által szándékosan nyitva hagyott ablakon át tényleg bemászott a vendégszobába, hol Papp Elemér feküdt és csak azért nem hajthatta végre a gyilkosságot, mert az áldozat felébredt és lármát ütött.

Beismerte, hogy Papp Elemért unokabátyja Zoltán vezette ki a gyilkosság helyére, mit onnan tud, mert ezt Papp Béla vele közölte.

Beismerte végül, hogy a gyilkosságra Papp Béla bérelte fel, ki ezért 2000 koronát ígért neki.

A vizsgálat során kiderült, hogy 1899. szeptember hó 28-án a Lili nevű lovat maga Papp Béla nyergelte és kantározta fel és vezette ki az istállóból a szent-mártoni útig, hol Orosz Mihály szt.-mártoni lakossal küldte öcscséhez azon üzenettel, hogy rögtön lovagoljon haza, mert anyja súlyos beteg.

Kiderült továbbá, hogy Papp Béla és Papp Zoltán több ízben kísérelték meg Papp Elemér meggyilkolását, sőt Papp Béla apját is ismételten megmérgezni akarta.

Papp Elemért többször csalták ki álürügy alatt az erdőbe, hogy ott meggyilkolják, de szándékukat különféle közbejött akadályok miatt nem valósíthatták meg.

Egy ízben szilvát mérgeztek meg és azt Elemérrel megetették, de a mérreg nem hatott és Elemér csak rosszul lett.

Ez akkor történt, midőn Elemér betegen jött haza Szatmárra testvérbátyja tanyájáról 1899. szeptember havában.

Más alkalommal Papp Béla strichnynnel mérgezett sört itatott meg öcscsével, mitől az iszonyu görcsöket kapott, el is ájult, de azért a mérreg, mert kevés volt, őt még sem ölte meg.

Más alkalommal Papp Zoltán kivezette öcscsét a szatmári vasuti hidra, hogy onnét a Szamosba lökje. A végzetes pillanatban azonban Elemér őt szivarkával kínálta meg, mire megsajnálta és nem hajtotta végre a szándékát.

Egy más alkalommal, midőn Papp Gyulához mentek Udvariba, Papp Béla egy üveg mérget adott át Zoltánnak, azon utasítással, hogy ha apja a pinczébe borért küldi, azt öntse a borba. Miután azonban akkor Papp Gyulának vendégei voltak, Zoltán ezt nem merte megtenni.

Ebből a méregből készítette aztán Papp Zoltán azt a folyadékot, melyet öcsöce Endre lakásán pálinka helyett megivott és melytől rosszul lett.

III. Az ítélet.

Az országszerte nagy feltűnést keltett bűnügyben a szatmári kir. törvényszék 1900. évi május hó 23-án fejezte be a végtárgyalást, melynek befejezte után a következő ítéletet hozta:

«Zsoldics Mihály vádlott, az esküdtszék határozata alapján, a büntető törvény 278. §-ába ütköző gyilkosság büntetében, mint tettes;

Papp Béla vádlott pedig a btk. 278. §-ában meghatározott gyilkosság büntetében, a btk. 69. §. 1. pontja értelmében, mint felbujtó;

Papp Zoltán vádlott pedig ugyanazon gyilkosság büntetében, mint a btk. 69. §. 2. pontja szerinti bűnsegéd, bűnösnek mondatik ki, és ezért:

Zsoldics Mihály és Papp Béla vádlottak — a btk. 278. és 71. §-ai alapján — kötél általi halálbüntetésre;

Papp Zoltán vádlott pedig — a btk. 278., 72. és 66. §-ai alapján — 8, azaz nyolcz évi fegyházra, mint főbüntetésre s a btk. 289. §-a alapján, a szabadságvesztés-büntetés kiállításától számított 5, azaz ötévi hivatalvesztésre, mint mellékbüntetésre ítéltetett.

A magy. kir. Curiának 1900 szeptember hó 13-án 8940/1900. b) szám alatt hozott ítéletével a törvényszék ítéletét helybenhagyta Zsoldics Mihály halálbüntetése azonban legfelsőbb kegyelemből életfogytiglani fegyházbüntetésre változtatott át.

IV. A kivégzés.

A legfelsőbb bíróság ítéletét, miután Papp Bélára vonatkozó kegyelmi kérvényt ő felsége elvetette, 1900 november 20-án hirdette ki a szatmári kir. törvényszék a foglyok előtt.

Papp Bélát az egy évi fogház és a lelkiismeret mardosásai nagyon megviselték. Lesoványodott arcának szemgödreibben csak mélyen benülő nagy szemei és ezeknek élénk fénye emlékeztettek még az egykori daliás huszárhadnagyra és gavallérra. A fogházfelügyelő hívására, ki elővezetésével megbizatott, Papp Béla nagyon izgatott lett és minden rábeszélés daczára csak a legkomolyabb eszközökkel volt rávehető, hogy az ítélethirdetésre menjen. Zsoldics Mihály, a mint a törvényszék előtt leendő megjelenésre felszólították, megremegett, sápadt arcza még halaványabb lett és emígy fohászzkodott: Ó Uram Teremtőm, segíts meg. Papp Zoltán a hírt egykedvűen, az őt jellemző cynizmussal fogadta.

A törvényszék elnöke a foglyok előtt az ítéletet kihirdetvén, Papp Bélát, kit a váratlan

eredmény teljesen megtört, intette, hogy szálljon magába és forduljon Istenhez, kitől sohasem lett volna szabad eltérnie.

Papp Béla még a siralomházban sem tanusított bűnbánatot és magába szállást és annak mutatkozott, a ki volt, t. i. egy megrögzött gazember. A melléje rendelt lelkész vigasz-szavait eleinte azzal utasította vissza, hogy lelki vigaszra nincs szüksége, tisztában van ő testével, lelkével egyaránt. Utolsó kívánságaként kifejezte, hogy amikor felakasztják, fényképezzék le és küldjék a fényképet atyjának. Midőn pedig tudatták vele, hogy ily kívánságot nem teljesíthetnek, kijelentette, hogy végrendelkezni óhajt s annak értelmében azt a kötelet, melylyel felakasztják, atyjának hagyja.

Este felé az elítélt mindjobban megtört és a lelkészt magához kéretvén, fel vette az urvacso-ráját.

Ismerőseitől a következő levélben bucsuzott el:

Isten veletek!

A hosszú kínoknak és szenvedéseknek, miket elviselnem kellett, — mire ezt a pár sort olvasátok — már vége. Nagyot vétkeztem; megbo-csáthatlant mindazok ellen, kik szerettek, kik velem barátságban voltak; de mindnyájatokhoz van egy kérésem most, midőn a könnyörülő halál eljött, (bármily rút alakban) s megszabadított.

Emlékeitekben egy kicsinyke kis helyt hagyjatok
s ha lehetséges, bocsássatok meg s ne engem
sajnáljon az, a ki közületek tán sajnál, hanem
azt a szegény áldott jó Anyámat!

Isten veletek! Már ezt a más világról küldöm.

Papp Béla.

Egy imakönyv tiszta lapjára a következő sorokat jegyezte fel:

Holnap ilyenkor már a levegőben lógok

De csak testileg.

Lelkem száll... száll... száll hozzátok,

Kiket szerettem.

Tartsd meg emlékezetedben életedben.

Gondolj reám. 1900 nov. 21. Papp Béla.

Papp Béla az egész éjjelt virrasztva töltötte. Reggel felé nagyon izgatott lett, papirszeletekre mindenfélét irkált s elbúcsúzott fiától is irván: Béczi, édes kicsi gyermekem reád emlékezem. Talán nem is fogod tudni, ki volt az atyád.

Utolsó öröme a szerencsétlen nyomorultnak az volt, hogy saját ruhájában állhatott a bitó alá.

A szomorú dráma végjelenete a szatmári kir. törvényszék udvarán játszódott le. Papp Bélát 1900 november hó 23-án reggel 7 órakor felakasztották.

V. Végyszó.

A szatmári bérgyilkosság kiderítésében fényes tanujelét látjuk a kötelességérzetnek, a szolgálat iránti odaadó buzgalomnak, törhetetlen kitarással párosult leleményességnek és a szakismeretek helyes alkalmazásának. Ezen kiváló katonai erények tették lehetővé, hogy egy nemcsak az országban, hanem messze földön általános feltűnést keltett ocsmány bűntény napfényre került s annak tettesei méltó bűnhődésüket elvehették. A szatmári bérgyilkosság kiderítése méltán sorakozhatik a csendőrség által eddig kivívott hasonló szép eredményekhez, újabb babérlomb azon koszorúban, mely intézményünk köré fonódik. A fent leirtakhoz hasonló eredményes működés biztosítja intézményünk részére a hatóságok és a lakosság elismerését és bizalmát, egyuttal biztosítéka a multak fényes tradícióinak is.

A jelen esetben annál nagyobb a csendőrség érdeme, mert a tett Szatmár sz. kir. város, tehát nem a csendőrség felügyeletére bizott területen — követtetett el, ennél fogva a bűntény felderítése szorosán véve nem is volt a csendőrség szolgálati kötelessége.

Teutschländer Hugó őrmester azonban mélyen átérzett kötelességtudásból ennek daczára magára vállalta a súlyos fáradaalmakkal járó rejtélyes

büntény nyomozását és ez által tanujelét adta annak, hogy kellő kitartás mellett és a szükséges szakismeretek birtokában a legrejtélyesebb és legbonyolultabb esetek is felderíthetők és ez által a megsértett jogrendnek elégtétel szolgáltatható.

A honvédelmi miniszter úr Ő Nagyméltósága ezen kiváló altiszt érdemeit méltánylandó, őt miniszteri dicsérő okirattal tüntette ki, a belügyminiszter úr Ő Nagyméltósága pedig 400 korona jutalomdíjban részesítette.

Csendőrök!

A fenti eset követendő példát mutasson, hogy hason esetek előfordultával csüggedést nem ismerve, lankadatlan buzgalommal és kitartással működve hasonló szép eredmények elérésére törekedjeteek és akkor a siker és az elismerés sem fog késni, mert a becsületes munka megtermi a maga gyümölcsét: a babért.